

Віталій КУЗНЕЦОВ

аспірант кафедри статистики та математичних методів в економіці Одеського національного економічного університету
Науковий керівник – Юлія ОЛЬВІНСЬКА, канд. екон. наук,
доцент, завідувачка кафедри статистики
та математичних методів в економіці ОНЕУ

ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ СИЛ ГАЛУЗІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ЗЕРНОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний етап розвитку ринкової економіки характеризується глибокою і багатовимірною трансформацією галузевих структур, яка дедалі частіше набуває системного, тривалого та взаємозумовленого характеру. На відміну від локальних і циклічних коливань, що піддаються відносно точному прогнозуванню, структурні зрушення зачіпають фундаментальні основи функціонування галузевих ринків: конкурентну взаємодію, принципи ціноутворення, характер вхідних бар'єрів і розподіл ринкової влади між учасниками. Відтак, такі трансформації безпосередньо і суттєво позначаються на процесах формування, реалізації та коригування стратегій розвитку підприємств.

У цьому контексті принципово важливою стає здатність підприємства не лише реагувати на зміни, що вже відбулися, а й завчасно ідентифікувати їх природу, системні взаємозв'язки та потенційні наслідки для власної конкурентної позиції. Інакше кажучи, йдеться про формування стратегічної передбачливості як ключової управлінської компетенції. Саме ця здатність передбачати структурні трансформації на ранніх стадіях їх розгортання є тим вирішальним чинником, що відкриває можливості для своєчасного нарощування нових джерел конкурентних переваг, переформатування бізнес-моделі та забезпечення реальної адаптивності підприємства до динамічно змінюваного зовнішнього середовища.

Традиційно в науковій літературі та управлінській практиці вважається, що структурні зрушення найбільш виразно та стрімко

проявляються у високотехнологічних секторах економіки: цифровій індустрії, біотехнологіях, фінансових технологіях та інших галузях, де темп інновацій є визначальним чинником конкурентної динаміки. Проте результати сучасних досліджень переконливо спростовують цей стереотип, доводячи, що глибоких і принципових змін зазнають також традиційні галузі з усталеними технологічними укладами та відносно стабільними ринковими структурами. Показовим прикладом у цьому відношенні є борошномельна галузь, яка, незважаючи на свою багатовікову історію та зовнішню консервативність, відчуває дедалі відчутніший вплив технологічних інновацій, змін у структурі попиту та загострення міжнародної конкуренції. Сукупність цих чинників суттєво трансформує її конкурентний ландшафт.

Все це актуалізує необхідність проведення комплексного галузевого аналізу, здатного не лише зафіксувати поточний стан конкурентного середовища, а й розкрити глибинні чинники, що визначають його динаміку та вектори подальших перетворень. Для досягнення цієї мети найбільш доцільним видається застосування моделі «п'яти конкурентних сил» М. Портера [1, с. 48–55], яка забезпечує структуроване і системне уявлення про природу конкуренції в галузі.

Проведений аналіз конкурентного середовища борошномельної галузі за методикою М. Портера дозволив дійти обґрунтованих висновків, що структура галузі є складною, із наявністю як стримувальних, так і стимулюючих факторів розвитку. Галузь характеризується помірною концентрацією, високим рівнем цінової конкуренції та низьким ступенем диференціації продукції, що зумовлює необхідність пошуку нових підходів до стратегічного розвитку підприємств. Борошномельна галузь функціонує в умовах помірного конкурентного тиску з боку постачальників і покупців, низької загрози нових гравців і товарів-замінників, проте з високою внутрішньогалузевою конкуренцією. Така структура конкурентних сил визначає стратегічні орієнтири для підприємств галузі:

- підвищення ефективності виробництва через модернізацію технологій;
- розвиток власних брендів для сегменту кінцевих споживачів;
- диверсифікацію асортименту (зокрема, спеціалізованих видів борошна);
- укріплення партнерських відносин із ключовими споживачами та постачальниками;
- адаптацію до воєнних ризиків і відновлення логістичних ланцюгів.

Таким чином, формування стратегічних переваг борошномельних підприємств вимагає поєднання операційної ефективності з гнучкістю у маркетингових і партнерських стратегіях, що дозволить забезпечити їх стійкий розвиток у трансформованих умовах національної економіки.

Застосування моделі Портера в контексті аналізу борошномельної галузі дозволило не лише ідентифікувати ключові рушійні сили, що формують її конкурентне середовище, а й визначити характер і ступінь їхнього взаємного впливу. Це, у свою чергу, створює аналітичне підґрунтя для окреслення стратегічних орієнтирів позиціонування підприємств у галузі та обґрунтування відповідних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Портер М. П'ять конкурентних сил для побудови стратегії. У кн.: Про стратегію. 10 найкращих стратегій із журналу Harvard Business Review. Пер. з англ. Київ: Вид. група КМ-БУКС, 2019. С. 47-88